

منشور اجرایی امر به معروف و نهی از منکر در دانشگاه فردوسی مشهد

مقدمه :

ولتكن منكم أمةٌ يدعون إلى الخير و يأمرون بالمعروف و ينهون عن المنكر و أولئك هم المفلحون (آل عمران: ۱۰۴)

امر به معروف و نهی از منکر به عنوان دو فریضه بزرگ دینی مهم ترین تضمین کننده سلامت اخلاقی و رفتاری در عرصه اجتماعی محسوب است. باید از آن دو به عنوان تکلیفی شرعی از یک سو و حقی مدنی و سیاسی برای عموم مردم از سوی دیگر یاد کرد. طبق اصل هشتم قانون اساسی «در جمهوری اسلامی ایران، دعوت به خیر، امر به معروف و نهی از منکر وظیفه‌ای است همگانی و متقابل بر عهده مردم نسبت به یکدیگر، دولت نسبت به مردم و مردم نسبت به دولت». برانگیختن چنین احساس وظیفه‌ای در فضای دانشگاه و در روابط آحاد دانشگاهیان با یکدیگر اعم از استاد و دانشجو، مدیر و کارمند، رسالت بزرگی است که قبل از همه بر دوش اشخاص و نهادهای مسئول قرار می‌گیرد. در راستای اجرای مؤثر و عمل صحیح به این دو فریضه بزرگ اسلامی در دانشگاه فردوسی مشهد و با درک لازم نسبت به آسیب‌های ناشی از غفلت از این وظیفه‌ی مهم از یک سو و عمل ناصواب و غیر اصولی و زیان بار از سوی دیگر، منشور اجرایی امر به معروف و نهی از منکر توسط کمیته مشورتی امر به معروف و نهی از منکر دانشگاه تدوین و تنظیم گردید و در جلسه مورخ شورای فرهنگی و اجتماعی دانشگاه در ۶ ماده، ۵۸ بند و ۱۱ تبصره مطابق شرح ذیل به تصویب رسید.

ماده ۱ : اهداف

- ۱- ایجاد شور اجتماعی در توجه و اقبال به سمت معروف
- ۲- پیشگیری از بروز و گسترش روحیه گرایش به سوی منکر
- ۳- بالابردن احساس شوق درونی به معروف و نفرت و انزجار از منکر
- ۴- رفع منکرات و برداشتن گام های مؤثر در ریشه کن کردن منکر و فساد
- ۵- تأمین امنیت روانی و معنوی و تقویت امید به بهبود و اصلاح
- ۶- گسترش روحیه مسئولیت پذیری و از بین بردن زمینه بی تفاوتی و مسئولیت گریزی
- ۷- ارتقای آگاهی و بصیرت عمومی در مورد معروفات و منکرات

ماده ۲ : اصول اجرایی

- ۱- استفاده از همه امکانات دانشگاه و سوق دادن برنامه ریزی‌های فرهنگی به سوی نشر معروف در فضای دانشگاه
- ۲- رعایت ضوابط، مراحل و شیوه های اسلامی امر به معروف و نهی از منکر
- ۳- رعایت اولویت در ترویج مصادیق برتر معروف
- ۴- رعایت اولویت در برخورد با مصادیق بارزتر و مهم تر منکرات
- ۵- رعایت حرمت و کرامت افراد در مواجهه با عاملان منکر
- ۶- رعایت عدالت و انصاف در برخورد با منکرات

- ۷- جلب مشارکت دانشگاهیان و برجسته کردن نقش امنای مذهبی و مردم نهادهای فرهنگی دانشگاه در اجرای امر به معروف و نهی از منکر
- ۸- اولویت رسیدگی به مسایل و هدایت امور در هر واحد با کارگروه مربوط
- ۹- به کارگیری حداکثری ظرفیت نهادهای قانونی دانشگاه

ماده ۳: ساختار اجرایی

- ۱- مسئولیت هدایت و اجرای امر به معروف و نهی از منکر در دانشگاه توسط شورای تخصصی فرهنگی و اجتماعی، شورای امر به معروف و نهی از منکر، کارگروه امر به معروف و نهی از منکر دانشکده، کارگروه امر به معروف و نهی از منکر خوابگاه و مردم نهادهای امر به معروف و نهی از منکر انجام می گیرد.
- ۲- بالاترین مرجع سیاست گذاری و تصمیم گیری امر به معروف و نهی از منکر دانشگاه، شورای تخصصی فرهنگی و اجتماعی دانشگاه است. این شورا مسئولیت خود را در این زمینه از طریق تاسیس شورای امر به معروف و نهی از منکر دانشگاه به انجام می رساند.
- ۳- شورای امر به معروف و نهی از منکر دانشگاه وظیفه اصلی هدایت و نظارت بر همه برنامه ریزی ها و اقدامات را در این حوزه، بر عهده خواهد داشت.
- ۴- شورای امر به معروف و نهی از منکر دانشگاه مرکب از هفت عضو است که به مدت دو سال با حکم رئیس شورای فرهنگی و اجتماعی دانشگاه (رئیس دانشگاه) منصوب می شوند. این اعضا عبارتند از:
- معاون فرهنگی و اجتماعی دانشگاه به عنوان رئیس شورا
 - نماینده رئیس دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه
 - عضو هیات علمی حاضر در شورای فرهنگی اجتماعی دانشگاه
 - دو نفر از اعضای هیئت علمی به انتخاب شورای فرهنگی و اجتماعی دانشگاه
 - مدیر فرهنگی دانشگاه به عنوان دبیر شورا
 - دبیر شورای انضباطی دانشگاه
- ۵- وظایف شورای امر به معروف و نهی از منکر دانشگاه به شرح زیر است:
- طراحی و برنامه ریزی مؤثر و مناسب در راستای احیای فریضه امر به معروف و نهی از منکر در دانشگاه
 - ارتباط مؤثر و تعامل با سایر نهادهای ذیربط دانشگاه به منظور هم سو سازی بینش ها و کنش ها
 - نظارت مؤثر بر رویه ها و اقدامات در کارگروه های مربوط در دانشکده ها و خوابگاه ها
 - تعامل مؤثر با نهادهای مسئول در امر فریضتین در خارج دانشگاه
 - تدوین آئین نامه اجرایی تیم های داوطلب یاوران معروف در دانشگاه
- تبصره ۱: شورای امر به معروف و نهی از منکر دانشگاه برای حسن اجرای وظایف خود، دبیرخانه شورای امر به معروف و نهی از منکر را تشکیل می دهد.
- تبصره ۲: شورای امر به معروف و نهی از منکر دانشگاه برای پیگیری اهداف خود، در دانشکده ها و خوابگاه ها (و در صورت لزوم در سایر واحدهای تابعه دانشگاه)، کارگروه امر به معروف و نهی از منکر را تشکیل می دهد.
- ۶- کارگروه امر به معروف و نهی از منکر در هر واحد، وظیفه پیگیری و سرپرستی مسائل مربوط به نشر معروف و مقابله با منکر را بر عهده خواهد داشت.
- ۷- کارگروه امر به معروف و نهی از منکر در دانشکده متشکل از هفت عضو، به شرح زیر است:

- رییس دانشکده به عنوان رئیس کارگروه
 - معاون فرهنگی دانشکده
 - نماینده رئیس دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه
 - دو نفر از اعضای هیات علمی دانشکده با پیشنهاد رئیس دانشکده و تأیید شورای امر به معروف و نهی از منکر دانشگاه
 - نماینده بسیج اساتید دانشکده با معرفی رئیس کانون بسیج اساتید دانشگاه
 - یک تن از کارکنان دانشکده با پیشنهاد رئیس دانشکده و تأیید شورای امر به معروف و نهی از منکر دانشگاه
- تبصره ۱:** حکم اعضای کارگروه امر به معروف و نهی از منکر دانشکده ها توسط رئیس شورای امر به معروف و نهی از منکر دانشگاه صادر می شود.
- تبصره ۲:** در موضوعات دانشجویی، کارگروه از عضو دانشجویی با ویژگی حسن شهرت و مقبولیت حداکثری دعوت کند. در صورت فعال شدن شکل های دانشجویی در موضوع فریضتین، نماینده این تشکل به عنوان مدعو اولویت خواهد داشت.
- تبصره ۳:** حضور دست کم یک نفر از بانوان دانشکده در ترکیب کارگروه ضروری است.
- تبصره ۴:** رئیس کارگروه، یکی از اعضا را به عنوان دبیر برای پیگیری اجرای مفاد این آیین نامه در دانشکده تعیین می کند. وی مسئولیت بررسی اولیه وضعیت موارد ارجاعی و پیگیری های بعدی را برعهده خواهد داشت.
- تبصره ۵:** دبیر کارگروه دانشکده، در صورت نیاز می تواند اشخاصی دیگر از میان اساتید، اداره انتظامات، کارمندان و دانشجویان را به جلسات کارگروه دعوت کند.
- تبصره ۶:** رئیس کارگروه وظیفه نظارت دقیق بر اجرای مصوبات کارگروه و سایر اقدامات صورت گرفته در این حوزه را برعهده خواهد داشت.

۸- کارگروه امر به معروف و نهی از منکر خوابگاه، متشکل از هفت عضو به شرح زیر است:

- رئیس اداره خوابگاه ها به عنوان رئیس کارگروه
- نماینده مدیر فرهنگی دانشگاه به عنوان دبیر کارگروه
- نماینده رئیس دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه
- نماینده اداره انتظامات خوابگاه ها
- نماینده سرپرستان خوابگاه های دختران
- نماینده سرپرستان خوابگاه های پسران
- نماینده دبیران کانون های فرهنگی خوابگاه دختران یا پسران به تناسب

تبصره ۱: دبیر کارگروه امر به معروف و نهی از منکر خوابگاه می تواند بر حسب نیاز اشخاص دیگر را به جلسات کارگروه دعوت کند.

تبصره ۲: دبیر کارگروه مسئولیت پیگیری اجرای مصوبات کارگروه و بررسی اولیه وضعیت موارد ارجاعی را برعهده دارد.

تبصره ۳: کارگروه امر به معروف و نهی از منکر خوابگاه مسئولیت رسیدگی به موارد مربوط به خوابگاه های خودگردان دانشگاه فردوسی مشهد را نیز بر عهده دارد.

۹- احکام عضویت اعضای کارگروه خوابگاه توسط رئیس شورای امر به معروف و نهی از منکر دانشگاه صادر می شود

۱۰- با صلاح دید شورای امر به معروف و نهی از منکر دانشگاه، جلسات مشترک بین دبیران کارگروه های دانشکده ها جهت هماهنگی و انتقال تجربیات، تشکیل می گردد. ضروری است این جلسات همراه با ثبت صورت جلسه برگزار شود.

۱۱- تشخیص و معرفی اشخاص خاطی به کارگروه ها بر عهده اداره انتظامات، ضابطان کمیته انضباطی و دیگر نهادهای مسئول است.

۱۲-وظایف کارگروه های امر به معروف و نهی از منکر به شرح زیر است:

- مطالعه و بررسی گزارش ها
- نظارت و سرپرستی اقدام های مرحله ای به نحو مقرر در این آیین نامه
- ترویج فرهنگ و گفتمان امر به معروف و نهی از منکر در دانشکده و خوابگاه
- رصد فضای فرهنگی و نظارت بر اوضاع جاری در دانشکده و خوابگاه از زاویه نگاه به فریضتین
- شناسایی فعالان عرصه عمل به فریضتین از میان اساتید، کارکنان و دانشجویان و تشکیل تیم های یاور معروف از میان خوشنام ترین ها
- ۱۳-با توجه به ظرافت و پیچیدگی عمل به فریضتین و داوطلبانه بودن آن، توصیه می شود اعضای فعال کارگروه ها، کمیته انضباطی و تیم های یاوران معروف و تشکل های ذیربط به صورت معنوی و مادی مورد تشویق قرار گیرند.

ماده ۴ : آموزش مجریان

لازم است برای ارتقای سطح آگاهی و شناخت مجریان طرح نسبت به اجرای فریضتین ، کارگاه های آموزشی توسط معاونت فرهنگی اجتماعی دانشگاه در موضوعات زیر برگزار شود:

- شرایط و مراحل امر به معروف و نهی از منکر و شناخت معروف و منکر و اولویت های آن بر پایه ی آموزه های دینی
- مخاطب شناسی و روان شناسی جوان
- مهارت برقراری ارتباط موثر
- مهارت مدیریت خشم
- مهارت جرات مندی
- آشنایی با مقررات و آئین نامه های انضباطی دانشگاه

ماده ۵ : ملاحظات اجرایی

- ۱- لازم است برنامه ریزی های فرهنگی در حوزه معاونت فرهنگی اجتماعی دانشگاه، با سمت گیری لازم به سوی ترویج معروف، شناخت منکر و تعمیق احساس دلبستگی و گرایش به معروف و انزجار از منکر انجام شود.
- ۲- لازم است تبلیغات محیطی در محوطه پردیس، دربردارنده پیام های حکیمانه، معنوی و اخلاقی مرتبط به امر احیای فریضتین باشد.
- ۳- لازم است کلیه فعالیت های آموزشی، ترویجی و غیره از سوی تشکل ها و آحاد دانشجویی در راستای احیای فریضتین، مورد حمایت جدی معاونت فرهنگی اجتماعی دانشگاه قرار گیرد.
- ۴- لازم است اقدامات فردی و جمعی در زمینه عمل به امر به معروف و نهی از منکر از سوی استاد، دانشجو و غیره، مادامی که در محدوده ضوابط و اصول انجام گیرد مورد حمایت واقع شود. هر گونه پیشنهاد تأسیس تشکل دانشجویی در این حوزه بایستی از سوی معاونت فرهنگی و اجتماعی مورد حمایت لازم قرار گیرد.
- ۵- کلیه نهادهای قانونی دانشگاه موظفند حمایت و تکریم لازم را از آمران به معروف و ناهیان از منکر در هر سطحی به عمل آورند، به گونه ای که آنان با بی مهری، کم توجهی، توهین و تحقیر مواجه نشوند.

۶- نظارت عمومی توأم با نقد مشفقانه بر رفتار مسئولان و بالادستان، یکی از ابعاد مهم فریضه امر به معروف و نهی از منکر محسوب می‌شود و لازم است به عنوان یک حق مدنی و شرعی به رسمیت شناخته شود. همه اقدامات فردی و گروهی در راستای اعمال این حق، لازم است مورد تکریم و تشویق واقع شود. در عین حال رعایت اصول ادب و احترام متقابل و عمل در چارچوب‌های قانونی و حفظ مصالح مربوط به نظم عمومی نیز وظیفه مهم ناظران، منتقدان و آمران و ناهیان محسوب می‌شود.

۷- هرگونه عمل و اقدامی تحت عنوان امر به معروف و نهی از منکر، نظارت، انتقاد و ... چنانچه خارج از محدوده‌ی مقررات و چارچوب‌های مقرر قانونی انجام شود و نظم عمومی را به مخاطره اندازد، مصداق بارزی از منکر تلقی می‌شود و لازم است از سوی نهادهای قانونی دانشگاه برخورد مناسب با آن صورت گیرد.

۸- با توجه به اینکه دعوت عملی به سوی خیر، مؤثرترین روش در گسترش معروف در جامعه است، لازم است اقشار مرجع در دانشگاه بویژه مدیران و اعضای هیئت علمی، مظهر و نشانه راستینی از عمل به معروف و پرهیز از منکر و پیشگام در تعهد به وظایف دینی، احکام شرعی و هنجارهای اخلاقی باشند.

۹- لازم است از طریق برنامه‌ریزی‌های مناسب فرهنگی، به طور پیوسته جلوه‌های بارز عامل معروف و دور از منکر به ویژه در سطح دانشجویی، شناسایی و به نحو شایسته مورد تقدیر قرار گیرند.

۱۰- در مقام عمل به فریضه‌ی امر به معروف و نهی از منکر، شناخت و آگاهی تفصیلی از معروف و منکر و اولویت‌ها ضرورتی تام و تمام است. به حکم عقل و شرع، با توجه به محدودیت‌ها و با رویکرد به سوی مصالح برتر دین، توان‌ها و امکانات بایستی در مسیر احیای مهم‌ترین معروف‌ها و رفع مهم‌ترین منکرها مصروف شود. بدین معنی که با بر روی زمین ماندن امر اهم به غیر آن مشغول شدن، مغایر اصول آموزه‌های دین است. فهرستی از مهم‌ترین مصادیق معروف و منکر در دانشگاه در پیوست این منشور آمده است.

ماده 6: مهم‌ترین مصادیق معروف و منکر در دانشگاه

چند ملاحظه در تعیین اولویت‌ها:

- ۱) موارد زیر نه به عنوان مصادیق انحصاری بلکه صرفاً به عنوان شماری از مهم‌ترین مصادیق معروف و منکر در دانشگاه در نظر گرفته شده‌اند.
- ۲) در تعیین این مصادیق ویژگی‌های محیط دانشگاهی لحاظ شده است. ملاک اولویت و اهمیت یکی از دو مقوله شدت اهتمام شرع یا تجلی و بروز عمل در دانشگاه است.
- ۳) اهتمام همه جانبه به مسائل مربوط به نشر معروف و جلوگیری از منکر مطلوب است. هرگونه یک جانبه نگری در عمل به فریضتین پذیرفته نیست. این کارمی تواند نقض کننده غرض باشد و به بروز آسیب‌های جدی تر فرهنگی و اجتماعی منجر شود.

الف. مهم‌ترین معروفات در دانشگاه

- ۱) مسئولیت پذیری، روحیه کار و تلاش جهادی، وفای به عهد، انجام دقیق و بهنگام وظایف
- ۲) صیانت از اموال و سرمایه‌های عمومی
- ۳) رعایت حقوق مالکیت فکری و معنوی
- ۴) پاسداشت کرامت انسانی و رعایت حرمت اشخاص، تکریم واقعی مخاطب و ارباب رجوع، رعایت متانت گفتار در مواجهه
- ۵) رعایت الگوی متعادل حجاب و عفاف
- ۶) گسترش فرهنگ نقد و نظارت و مطالبه گری منصفانه از مسئولان

۷) تقویت روحیه تحمل و مدارا در تعاملات اجتماعی و پذیرش تنوع سلیق در چارچوب ارزش‌ها و هنجارهای دینی و ملی

ب. مهم‌ترین منکرات در دانشگاه

- ۱) مسئولیت‌گریزی، تنبلی، راحت طلبی، کم فروشی، کاستی و تأخیر در انجام وظایف علمی و شغلی
- ۲) بهره برداری از امکانات و تجهیزات و سرمایه‌های عمومی برای منافع و اغراض شخصی

۳) بی‌مبالاتی در موضوع بیت‌المال، اسراف و به‌هدر دادن امکانات عمومی

۴) سرقت علمی و هرگونه سوء رفتار آموزشی و پژوهشی

۵) سوءخلق و سلوک نامناسب در مواجهه با مخاطب؛ به‌طور مثال استاد در برابر دانشجو، مدیر و مسئول در برابر زیردست، کارمند در برابر ارباب رجوع

۶) نابردباری، خشونت فکری و اخلاقی در رقابت‌های اجتماعی، صنفی و گروهی

۷) نقد‌گریزی، خودپسندی و کبر‌ورزی، بی‌توجهی به خواسته‌ها و مطالبات درست دانشگاهیان

۸) پوشش نامناسب و ظاهرآرایی غیرمقبول از سوی دختران و پسران و رفتارهای عشوه‌گرانه، عدم رعایت حدود ارتباط مشروع با دیگران

۹) آزار جسمی و روحی و هرگونه تعرض به دیگران